

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
					<p>ג"ש. ובאמת האצבע הוא ז' ג"ש, ע"ש, ומעוקבו (87) = 848, נמצא שרביעית של חוה"ש הוא $\frac{84}{848}$ רביעית תלמודי, והוא $(\frac{84}{848} \times 3) = \frac{192}{848}$ ביצה, ושפיר כ' דגם ביצה אחת נמדדת בשיעור מפי מרביעית. ועיין ח"ס או"ח סי' קכו שכ' ומה שכ' החוה"ש שביצה אחת יותר מאצבעים על אצבעים (חסר כאן כפה"ג: כרום אצבעים וחצי וחומש). אין לו מובן. ולפי מה שכתבתי יש לו מובן.</p>
			ח	ח	<p>(בהערות) אם נניחן ככלי, להוסיף עכ"פ הכל מודים דרביעית הוא ג' ביצים וכן נראה מדברי החוה"ש. דהרי כ' דהרביעית שלו הוא פחות מביצה, ואם נימא דהרביעית התלמודי הוא רק 1.6 ביצה יהי' הרביעית שלו $\frac{96}{848} = (\frac{84}{848} \times 1.6)$ דהיינו רק מעט יותר מרביעית ביצה, (עיין בהש"ת לעיל מזה) ותדוש גדול כזה לא הי' שותק מלפרש, והי' כותב, לכה"פ, דגם, חצי" ביצה אחת נמדדת בשיעור מפי מרביעית, ולא כמו שכ' ביצה אחת. —</p>
			ד	א	20 <p>ע"ש, להוסיף: או שהמטבע שזכר הגאון הוא דרהם, בן ס"א ג"ש שזכר בפי' המש' להר"ם בפי' דבכורות, והאסימון שלו ושלחם (כי כיכ במשקל שלנו ושלכם) הי' מ"ז ג"ש (דהיינו מעט פחות מאסימון תלמודי) והיה $(\frac{15}{3} \pm 61 \times 10) = \frac{1062}{3}$ ג"ש, שליש שקל בן שיכ ג"ש כג"ל —</p>
			ב	ב	יא <p>שבע שעורות, להוסיף: כ"ה ברמב"ם וכן הביא השה"ק משמו, וכן העתיקו הפסוקים, ובחוה"ש העתיק, ארבע' ולא ארע אי מצא גרסא כזו. ומה שכ' וכ"כ הישר בשם חהא"מ ריש ספר גבורת ה', הנה הישר לא כ' בן על אצבע תלמודי, אלא על אצבע של אוה"ע, ע"ש בפנים, (וגם זה אפשר שמה"ד הוא וצ"ל ששה — עיין צ"מ ובאקה בכ"מ —)</p>
			ג	א	22 <p>ע"ע. צ"ל: צ"פ ע"ע.</p>
			ה		<p>(בהערות) גדולה ע"ש, להוסיף: ועיין הערה יז וקיא</p>
			יג		<p>(בהערות) כמו שפרשתי, להוסיף: ומצאתי לא"ז בתה"ד שגם הוא כ' דלרש"י הוא רק ד' אצבעות. —</p>
			א	א	יב <p>$\frac{112}{3}$ וזו בקירוב, להוסיף: ויהי' משקל</p>
			ד'	ע'	ש'
					<p>שמינית ביצה לדעת הג' בשבה"ל $\frac{81}{4} = (2 \frac{1}{12} \times 1.5)$ או $\frac{21}{12} = (8:16 \frac{2}{3})$ דרהם. ולהרמב"ם $\frac{8}{3} = (11 \frac{2}{3} : 8)$ וזו (בקירוב) או $\frac{11}{24} \times 1.6 = (1 \frac{11}{24} : 2)$ וע"פ מה שכ' בפי' המש' (שהרביעית הוא כ"ז דרהם), הוא $2 \frac{1}{4}$ דרהם. — ובשדי חמד אסיפת דינים הל' חנוכה סי' ב' הביא שהרב שלחן נבזה כ' שהוא שתי דרהם ורביעי (והוא עפ"ח פיה"מ"ש הנ"ל) וכי מה שכ' בבית דוד שהוא שלשה דרהם ורביעי הוא מהר"פ. ואין בידי הב"ד לעיין בו, אבל לדעתי אפשר שאין כאן כל מעות, ורק שהוא עפ"ד הג' הנ"ל. — ועיין בשד"ח שם להלן שהביא שבזכרנו לחיים ח"א כ' בשם הבית דוד שהוא ב' דרהם ורביעי ובח"ב אות ב' כ' ומה שציינתי לסי' בית דוד ג' ורביעי הוא מ"ס וצ"ל כ' דרהם ורביעי. והרב החח"ס הכין שבא הול"ח כח"ב להגיה בבית דוד ב' במקום ג', ולכן כ' א' שלא הביא כלל בח"א הלשון ג', ב' שכבר הגיה השלחן נבזה את הבית דוד. ולדעתי מ"ס איכא בזל"ח ח"ב וכך צ"ל: ומה שציינתי לסי' ב"ד שני דרהם ורביעי, צ"ל שלשה דרהם ורביעי, — והוא שלא בא להגיה את הב"ד, אלא להודיע שהעתיק את הב"ד בחלק ראשון שלא כמו שהוא.</p>
			מז	24	<p>(בהערות) לא נתקמנה כלל, להוסיף: ולהרמב"ם שמשקל כביצה מים הוא 1120 ג"ש נתגדלה עוד.</p>
			מ	ב	<p>שמים. ואלו (בעקו"פ אחרים), צ"ל שמים: ואלו.</p>
			יב	ב	<p>יהי' שיעורו, צ"ל: שיעור הה"ם.</p>
			מז		<p>לום, צ"ל: לום).</p>
			ג	28	<p>(בהערות) ע"ע זהב, להוסיף: אלא שלפי מה שכתבתי בע' סלע שאונקיא של הריב"ש היא $\frac{4}{5}$ מאונקיא של רש"י, באמת שוים הם השיעורים כי $\frac{3.76 \times 4}{5}$ הוא 3 מכון.</p>
					<p>(בהערות) הבינונית, להוסיף ועיין הערה צ"מ.</p>
			יד		<p>(בהערות) בתוספתא, להוסיף: והכי מסתבר, כי קשה לאמר שציינו חכמים בשם אחד שתי אצבעות, השונית במדתן.</p>
			יג	א	<p>הרי גדול אינו אצבע קטנה, להוסיף: ובדה"ר</p>

השמטות ותיקונים

ד' ע' ש'	ד' ע' ש'
<p>נתי. [עכנ"ל שבזו כונתו אל המטבע דהקן (Dehakan) של הח"ע הארמני, והסלד (Solidus) שזכר הח"כ דף 162 בהערה שהי' משקלן $\frac{1}{6}$ אונקיא כברה, דהיינו ד' גרמסין. —</p>	<p>ובדה"ר פ"כ כ' דלדירי' תמוה מאד דברי החוה"ש דאפשר שיקרא גודל בין לגדולה ובין לקטנה, ולדעתי זה דבר הבלתי מסתבר.</p>
<p>פמ"י), להוסיף: ורא"מ מלונדרש קורא לסלע דינר, שכ"כ שמנה (כ"ה סלע) הוא כ"ה דינר. (עיין מנחת יהודא פ' משפמים, ובשה"ג שסכ"ב המדרכי פ' מש"ג) ועיין כל בו סי' ל"ח ומתור יופרי סי' ע"ז שגם הם כ"זכו שהמנה היא כ"ה דינר, ועכ"ה דהיינו סלעים.</p>	<p>לסוכה כה"ג, להוסיף: ובמדרש דברים רבה פ"ב אית ג' משמע קצת שאצבע הסמוך לבהן שבו מראין כל דבר (צייגנעפינגער) הוא הנקרא גודל, כי אמרו שם, ומראים את האזכרות, באצבע שנאמר ודגלו עלי אהבה, וגודלו, —אכן לפי נוסח רד"ש הלז בשהש"ד, ופי' האי"ל שבמתי"ב שם, אין עוד כל משמעות לזה התם. —</p>
<p>ע"ע דינר קורדיקינו, להוסיף: ואולי גורם דמאי פ"ד ה"ג וע"ז פ"א ה"ג אנשי גרדאי' במקום, נירדאי'. והיינו ששם המקום הוא גרד (וגרדאי מן גרד הוא כמו בכלאי מן בבל).</p>	<p>(בהערות) גם ראיתי (בעקופ' אחרים), צ"ל: גם ראיתו.</p>
<p>אבל מנ"ל דלא הוה יותר מד', להוסיף: ואם כי כן גם דעת הרמב"ם מלכים פ"ה ה"ט, עיין ב"מ שם, אבל הרב לא זכר מזה. —</p>	<p>וקצ"ע, להוסיף: וע"ע פורה, שהוא לדעת השבעים בת או איפה, שתרנמו המתרגם גרבא, ואפשר שחוישב גם הוא את הגרבא לאיפה.</p>
<p>תקיף מבצרת הוה, להוסיף: ואם הו' רוצה להסתייע הו' לו להביא עדיפא מזה, היינו הא דאר"ח (תענית יט, ב) מפורש סאה בסלע ... בצורתא (נקרא בצרת). —</p>	<p>בשו"ת ז"ל, להוסיף: ע"ע מתקאל.</p>
<p>קורדיניא), להוסיף: וכ"כ רש"י פסחים ז, א על חטי קורדניתא הצומחים בהררי אררט. (</p>	<p>כהא דאיתא, צ"ל: כהא דב"ב שזכרנו וכהא דאיתא.</p>
<p>שהי' ב' סלעים, להוסיף: והמלות, שהוא חצי שתות א' מי"ב" לאו פירוש המלה דנקא הן, אלא פירוש ערך החטאת להאשם, דחטאת שהוא שתות סלע הוא חצי שתות (דהיינו) א' מי"ב מב' סלעים דמי האשם. ולולא מסתפינא הייתי אומר שהי' כתוב ברמב"ן שחטאת היא כבשה בת דנקא א' מי"ב באיל אשם ופירושו כמו שכתבתי. ואחד שלא הכין כונת הדברים ציין בתור קוש"י: חצי שתות (רצ"ל כי א' מי"ב הוא רק חצי שתות, משא"כ דנקא שפירושה שתות) ואח"כ הכניסו הדברים בפנים. —</p>	<p>(בהערות) בכ"י (בעקופ' אחרים), צ"ל: בכ"ז.</p>
<p>(1⁵⁰/25), צ"ל: (150/25).</p> <p>(1.25 = 1.5 × 5/6), צ"ל: (1.25 = 1.5 × 5/6).</p> <p>(בהערות) דוקא, להוסיף: אדום.</p>	<p>(בהערות) ואחרי כי ק' צ"ל: ואחרי כי ק.</p>
<p>כד ב כג</p>	<p>יב א יח</p>
<p>לא</p>	<p>יג ב 30</p>
<p>יג</p>	<p>יג ב 32</p>
<p>יג</p>	<p>ג ב 34</p>
<p>יג</p>	<p>יב א יח</p>
<p>יג</p>	<p>יג ב 36</p>

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
			א	ה'	סלעים בקירוב. להוסיף: דהיינו (25/5) חומש מנה. ועיין בפ' הרשב"ם ב"ב קס"ה, ב ש"ב בלע"ז קינוניש, ובמפרש לדה"א כמ"ז ש"ב קנונש. וכ' רמ"ל במ"ל שהיא מצ"י quines quinos וענינה בל"א פינפער כלומר חומש מנה. והוא כח' הח"ו. והמבאר לדה"י כ' על דברי רמ"ל הנ"ל בזה"ל: והוא עפ"ח היוני שהמנה ק' דרכמים דבי אתונא (אטישע דראכמין). ומטבע דרכמן כולל עשרים דרכמים כאלו. אכן' לח' חז"ל המנה בת כ"ה סלעים (ובפלים למנה של קדש) והדרכון בן שני סלעים כמבואר בפיהמ"ש להר"ם ריש שקלים.—ולא הבנתי כונת המבאר באריכות דבריו, ומאי בעי בזה, ומה הלשון. אכן' ומה ענין הרכון למנה של קדש, ולמנה של חול. (ובפרט לפי המבואר אצלינו בע' אוקיא שק' דרכמים דבי אתונא הם הק' דינרין או הכ"ה סלעים של המנה התלמודית), ואם דעתו מסכמת, בלא שום ראי', לדעת הרמב"ם שהדרכון הוא רק ב' סלעים הי' לו, אחרי העתיקו דברי רמ"ל, לאמר בקצרה: אכן' להרמב"ם הוא רק ב' סלעים. (ועיין הערה צט' ובהשו"ת שם).
			ג	"	"
			ז	"	"
			מז	ב	כד
			יז	"	"
			מו	ב	כה
			לט	א	50
			ט	א	כו
			ג	"	"
			לח	"	62
מצינו, לדעת רוב המפרשים—מלבד דה"נ, עיין הערה פח"ז, בשום מקום. לאדם אחד, להוסיף: אלא שבאר"ז הל' צדקה סי' יד הובאו דברי הר"ש כמו שהם לפנינו בדפוס.	ב	כמ	62	ב	כמ
(בהערות) אם כיון לזה, להוסיף: ומדברי התוס' ועוד אחרים נראה שלא נחתו לכלל זה, עיין יומא לה, א תוס' ד"ה הנדווין, וע"ע איסתירא ובהשו"ת שם. ולא עוד אלא שבכריתות פ"ז מ"ז איתא עשרה זוז (בלא א בסוף) ומסוגי' התם מוכרח דהיינו זוזי צוריו.—	ג	"	"	"	"
איוה שיהי', להוסיף: ובב"ק שם מבואר דהוואז (מכא) דהתם הוא זוז צוריו (רע) וע"ע זוז, וע' סלע מדינה.	ב	א	54	א	ב
כשהאצבעות מפורזים הוא חצי אמה, להוסיף: ובהר"ר כ' שראה בפנים הפירוש ומצא שלא אכר כלל פוזר אצבעות —, ומה נאמנו דברי חז"ל (ערוות פ"ב מ"ב) אין לא ראינו ראי'. כי בפ' המחור שזכרתי מפירש כמו שהביא הלבוש משמו, ועיין חוה"ש (דף קט"ב, ב, מפרוס ראשון) שהביא רישא של הפי' הנ"ל, דאגרוף עם זקיפת הגודל (היינו בלא פיזור האצבעות) הוא רק ב"מ.	ב	כמ	"	ב	יד
דבוקות זל"ז, להוסיף: ובכללי הש"ס לר"ש אשכנז (כ"י) כ' כשהגודל דבוק עם הד' אצבעות של היד זהו נקרא טפח. ולא אדע אי מצא כזאת, ואולי סובר שהד' אצבעות הם כנ' גודלים, עיין מה שכתבתי בע' אחיזה, (אבל לאמר שכונתו לטפח של אחיית חבל המדה, וע"פ דעת הרב המאר, ע"ע הנ"ל, לדעתי קשה אחרי כי אין כל רמז לזה בדבריו).	א	ב	ל	א	"
אצבעות, להוסיף: ובכללי הש"ס הנ"ל כ' שהרמב"ם כ' ששיעור הטפח הוא ז' שעורות מונחות באורך זא"ז, ולא אדע אי כ' הרמב"ם כן, ולפי מה שבי' שהאצבע הוא באורך ב' שעורות יהי' הטפח (2.4) = ח' ולא ז', שעורות.—	יד	"	"	"	"
שהיום נחשב מעה"ש, להוסיף: ובפסחים ב, ב על הא דר"י מהיר עשיית מלאכה מעה"ש עד הנק הקשה ראב"י היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה, ומשמע ג"כ דסובר דמעה"ש יממא הוא (עיין בסוגי' בפנים).	לט	א	לא	א	לט
אפילו משל התשב"ץ, להוסיף: ועד"ח, הבאתיו בע' אונקיא, שכ' האונקיא של קלויניא שבארץ אשכנז, משקל כבד" של מהר"ל, אבל כבד הבאתי שם כי אונקיא קלויניא האשכנזית היתה קלה מאונקיא של התשב"ץ (ואולי גם משל הריב"ש) וכי לדעתי מהר"פ הוא בד"ח יצ"ל, משכן כבוד" של מהר"ל.—	ג	"	"	"	"
(בהערות) ואם כונתו, יצ"ל: [ואם כונתו. שלא מצינו בשום מקום, יצ"ל: שלא	ג	"	"	"	"

השמות ותיקונים

עג

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
לא	א	ז	74	ב	יא
לג	ב	יא			
		מז			
		מז			
66	מז				
לה	א	ה			
		ז			
		מ			
		80			
		82			
		ב			
		ב			
		ל			
70	א	ז			
		יג			
		ה			
לז	ב	מג			
74	ב	לג			

(בהערות) 500 ולא תקב, להוסיף: ולא נעלם ממני כי בשו"ע א"ח סי' תנו סעיף ב' אותא באמת תקב (= 502) דרהם וקרוי לשיעור הרב"ז, אבל כבר תיקון המנ"א שם תקב, והוא מוכרח ע"פ הסלעים, כמו שכתבתי בפנים וקשה לאמר שכן היתה הגרסא מוטעת ברמב"ם לפני הב"י והרדב"ז ולא הרנישו בזה.

פ' מי שהי' צ"ל: מי שהי' נשוי. ובתניא, צ"ל: ובכל בו.

ח' אונקיות, להוסיף: ועיין מה שכתבתי בע' זהב.

ועיין ברש"י, צ"ל: ועיין בפסיקתא רבתי פ' החודש ובפרד"כ פ' החודש ופ' בחודש השלישי הובא ברש"י שם על אתר, ומה שהביא רש"י בשם רה"ג.

ורב"ע, צ"ל: ורב"ם. (בהערות) ה' מילין, להוסיף: ומברי דבן דעת ר"ם, ואליב"י דירי' הקשו את קושיהם.

וד"ה עשרים שקלים, להוסיף: וב"ב צ"א, תוס' ד"ה והשקל עשרים גרה — ולהחכמים הסבורים שגם בימיהם ה' שקל של חול בן י' מעה, ע"ע, והמנה של חול היתה ג' שקלים של חול או כ"ה שקלים של קדש, ודאי אתא שפיר דנדי שהוסיפו על השקל של קדש, אבל על של חול אפשר דלא הוסיפו, ונשארה המנה של חול כ"ה שקלים של קדש.

(בהערות) בירושלמי, להוסיף: ולדעת הרשב"ם ב"ב צ"א ד"ה כ' שקלים, ג' מנים שונים היו בימי יחזקאל: בת מ"ו סלעים [שקלים]. בת כ' ובת כ"ה. —

(בהערות) וב"ב מדברי המורח, להוסיף: אכן אין דעת התוס' כן, ע"ע מנה האימלקי.

(בהערות) אשר יעשה אונקיות ששה הריטל, להוסיף: ואם כי לדעת החרצ"פ גם הריטל הקל נחלק על י"ב אונקיות קלים (ולא על ששה), בכ"ז לא רחוק לאמר שמעתיק היוסיפון קצב את הריטל הג"ל ע"פ האונקיות הכבודות, לפי שלא היו הקלות עוד בנמנו. — ועוד כי דעת החרצ"פ אינה מיכרחת, דהוא הוכיח זה

שמל"ם, צ"ל שבל"ם. סי' נט, להוסיף: ועיין השו"ת לע' פונדיון האימלקי.

מנ"ל הא, להוסיף: ואם כי לדעת רי"ע ז"ל (בלא אלה בסוף) הוא ז"ל מדינה, אבל מסופקני אם ירד הרב לחילוק זה (ומדברי רי"ע ודאי לא ידע כי לא נדפס ערוין בימיו) ודעת התוס' מפורש איפכא ע"ע, ועיין השו"ת שם.

(בהערות) קמו, צ"ל: קלו'.

חמשים שקלים, להוסיף: דהיינו (4x60) = ר' דינרין בני ה' מעה, ועיין מנחות ע"א רש"י ד"ה מנה של קדש כפול ה' שב' דהיינו ר' דינרין, והדברים נכונים. ובדפוס ווילנא תרכד אשר לפני הוגה מן הצד, ר"מ' ולא אדע למה.

של קדש 3000 שקל, להוסיף: ולחשבון חצי אונקיא השקל ע"ע יהי' הככר הלו, שהוא ככר דקרא $125 = (12 \frac{1}{2} \times 3000)$ ליטראות. וכ"כ הח"ע הארמני הובא אצל באקע דף 152 בהערה, (ומה שכ' שם שהי' 6000 שקל, עב"ח כונתו לשקלים של חול, ע"ע שקל הג"ל) והחרצ"פ ח"א דף 91 וח"ב דף 78 בהערות כ' ראשונה שלא ידע שיעורו, ובאחרונה — שכונתו לליטראות קלות שקב"ה מהן שוות אל 62.5 ליטראות כבדות, ע"ש — ולדעתי אם בראשונה לא ידע באחרונה מעה, כי הוא חשב שהככר של החכם הג"ל הוא ככר של חול 1500 שקל (= 6000 דינר) ובאמת הוא ככר של קדש, כמו שבארתי. והחרצ"פ דינרין בשקלים נתחלפו לו.

ריש קדושין, צ"ל: קדושין פ"א ה"ג. נקנו, צ"ל: יקנו.

דהם שקלים, להוסיף: וגם רש"י לא כ"כ אלא להס"ד אבל להמסקנא אפילו כסף קצוב הוא שקלים, רק כסף בלתי קצוב סיבר ר"ח דהוא אפילו פרומה. ובפרט-המעה, צ"ל: ובפרט-הדינר, כמו יבמות יד, ב בכסף ובשוה כסף, עיין ברש"י שם, והמעה, (בהערות) הקודמת, צ"ל: קלמ"א.

ושליש, להוסיף: וע"ע שקל.

צ"ל מי שהי' נשוי).

	ד'	ע'	ש'		ד'	ע'	ש'
<p>(לאמצעותו של האדם) דעל הא דאמרו שם שבדק עד לבו אמרו דאתיא כ"ש שהולך נוצר מטיבורו. ובוה הוה אתי' המדרשים הנ"ל כפשוטן דהכל אחר רק בשינוי לשון, אבל אין זה במציאות, גם אם עד אמצעותו של אדם ב' אמות יהי' אורך כל האדם ד' אמות ותקשה על מאן דסברי דהוא רק ג' אמות. —</p>				<p>מהא דכ' הח"ע הארמני' שהדהקן הוא 1/8 אונקיא וסבר שהדהקן הוא דרהם 2/8 דינר שמשקלו לחשבון חצי אונקיא השקל (1/8 x 2/3) = 1/12 אונקיא, ועכ"ח שהאונקיא של הח"ע הוא אונקיא קלה = 1/2 אונקיא כבדה, עיין בספרו ח"א דף 91 וח"ב דף 73, (והתימא שלא זכר כאן מה שבי' בח"א דף 12 בהערה) — אבל כבר כי' הח"ב דף 162 שהדהקן הוא הסלד ושהי' משקלו כאמת 1/8 אונקיא כבדה.</p>			
<p>ע"ש דף סה, להוסיף: ועיין לשון הזכרון לראשונים שהבאתי בהערה קעה.</p>	מו	ב	מה	<p>שיש ג"מ בין תאנים לגרונרות, להוסיף: וצ"ע הא דאמרו ברכות מא, א וש"נ תאנה כגרונרת להוצאת שבת, והרי תאנה גדולה מגרונרת? אלא שלהמסקנא קרא אסמכתא בעלמא הוא.</p>	לא	ב	מב
<p>דהיינו ב' מפחים, להוסיף: אכן באו"ז הל' שבת סי' סג אית ו', כי' שכמדומה לו שהמרחק ההוא מחזיק יותר מב' מפחים. —</p>	לה	ב	מו	<p>מנה בת מ' סלעים, להוסיף: מהא דאמרו (פקיעה) אחת מד' במנה בת מ' סלעים ולא אמרו (פקיעה) אחת מרבע מנה, משמע קצת שלא היו רבעי מנה בני י' סלעים, ועכ"פ נראה שהמנה הנזכרת היא משקל ולא מנין ממבעות, (עיין לעיל בפנים). והחריצ"פ ח"א דף 74 כי' נאך חולין 138 (היינו הסוגיא שזכרתי) גאב עם געלדשטיקע פאן 10 סלעים אדער 40 דינר. ואנכי לא אדע רמז לזה הכא. וע"ש שסוים: דאס קאננען נור גאלדשטיקע געוועזען זיין. — והוא תמיה מאד דלפ"ז יהי' משקל המנה (ע"פ ערך ההפוך של מחיר הזהב אל הכסף, שהוא עכ"פ לא יותר מן 12:1 ע"ע דינר) שיה אל 3 1/3 = (40/12) סלע, ובסוגיא שם מבואר שממשקלה מיורי, רצ"ל שממשקל המנה ההיא הי' כמשקל מ' סלעים. —</p>			84
<p>(בהערות) לשני מפחים, להוסיף: כי זרת הוא ג' מפחים.</p>	ג		מו	<p>מעה ורביעי, להוסיף: ועדיין מה שבי' שם אפילו חסר עשר מעין פמוד, צ"ע. ואולי צ"ל: תשע. — ובוה ניחא לי מלאמר שנשתבש הרב אנב הריט"י בחשבוני.</p>			
<p>(בהערות) הוא ד"ט: ועיין או"ז הל' שבת סי' סג אות א שגם הוא העתיק מהרמב"ם וכמה, רוחב הסימ'. —</p>	ב	92		<p>מנה בת מ' סלעים, להוסיף: ועדיין מה שבי' שם אפילו חסר עשר מעין פמוד, צ"ע. ואולי צ"ל: תשע. — ובוה ניחא לי מלאמר שנשתבש הרב אנב הריט"י בחשבוני.</p>			
<p>(בהערות) מלא רוחב הסימ כפול, להוסיף: ועיין באו"ז שם שבי' ששיעור גוון הנ"ל יש ללמוד משיעור מלבן ומנפץ (פ"ג ס"ד). ועיין רש"י שבת עג, א ד"ה בתי נירין שבי' ובנוזו ובמלבן וכולהו אינך מפרש שיעורן לקמן בפ' האורג קו, א. ונראה קצת שהיתה לפניו הגרם' במשנה שיעור הגוון והמלבן ... כמלא רוחב הסימ כפול, ואולי היתה גם לפני הרמב"ם הגרם' במשנה כן. (ומרשמת המשנה בפיהמ"ש להר"ם שליכא למלת הגוון אין ראוי, שאפשר שחלו בה ידים, ותקנו ע"פ הנוסח שלפנינו). ועיין שבת עה, ב דאמר רבב"ח אר"י הטווה צמר שעל נבי בהמה בשבת חייב ג' חטאות אחת משום גוון ואחת משום מנפץ ואחת משום טווה. משמע ג"כ קצת דכולם חד שיעורא הם.</p>	ג			<p>השרר הוה באמצע הגוף וכ"ה בתנחומא ובפ"ר כי תשא (ועיין יוסא פה, א מהיכן הולד נוצר ... אש"א מטיבורו ... דכל מידי ממציעת'י) וליכא א"כ עד המבור רק מ' מפחים, ולא עשרה, — אפשר שאין הדברים אמורים רק על צד הקירוב. — ודע דביומא שם משמע קצת דחושבים את המבור ואת הלב למקום אחד</p>	א	ב	מז
<p>ד' והוכים, להוסיף: ובתוספת על פי' הראב"ע העתיק ב' והוכים' והוא אולי מהר"פ.</p>	א	א	מז	<p>מעה ורביעי, להוסיף: ועדיין מה שבי' שם אפילו חסר עשר מעין פמוד, צ"ע. ואולי צ"ל: תשע. — ובוה ניחא לי מלאמר שנשתבש הרב אנב הריט"י בחשבוני.</p>	א	ב	מז
<p>יותר משווי, להוסיף: וכן הזהב שזכר בפירושו לתלמוד הי' כבד מזהוב שהי' בדורו (עיין לקמן בפנים) שזכר בפירושו לתורה.</p>	א	ב	94	<p>מעה ורביעי, להוסיף: ועדיין מה שבי' שם אפילו חסר עשר מעין פמוד, צ"ע. ואולי צ"ל: תשע. — ובוה ניחא לי מלאמר שנשתבש הרב אנב הריט"י בחשבוני.</p>	א	ב	מז

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
94	ב	כא			
					לקמן , להוסיף: וכן הוהב והוהוב הנ"ל הי משקלם שוה .
96	א	לח			שכ' ג"ש, להוסיף: והאונקיא $(2 \times 320) = 640$ ועיין אבודרם הל' פדה"ב שכ' גם הוא והגרה חצי דרהם מכ' באונקיא ... והגרה היא משקל י"ז שעורה . נמצא הדרהם שלו $(2 \times 16) =$ ל"ב שעורות , והאונקיא (20×32) $= 640$ שעורות מכון אל האונקיא של רש"י הנ"ל . —
					(בהערות) כמאן ס"ל , להוסיף: ולפי הכלל של האחרונים שכל סברא שמביאים הרא"ש והמור באחרונה עלי' סומכים , (עיין יד מלאכי כללי הריב"א) משמע דפיסק הרא"ש כאן כהנאונים ולא כרש"י .
98	א	ב			384 , להוסיף: ויהי ה"ס להנאונים $(8 \times 460.8) = 2304$ ג"פ , ולרש"י (5×384) $= 1920$, ולמשקל הרוססי (שהלוט היא 240 ג"פ בקירוב) יהי השיעור להנאונים $(2304 / 240) = 9.6$ לוט , ולרש"י $(2920 / 240)$ $= 8$ לוט , והנאון הרש"ז כ' שהם ח' לוט. ואם השבונו הוא ע"פ חשבון המ"ז (עיין מה שכתבתי בע' גורל) יהי"ח עכ"ח שהשעורים שלהם היו קלים מהשעורים של הנאונים ושל רש"י והיו רק $5/6$ ממשקלם (ולא כמו שרצה הר"ח שזכרתי לעיל לאמר שהאונקיא של רש"י היתה קלה מהאונקיא שלו). — אלא שבע' אונקיא כתבתי שאפשר שהשעורה של התשב"ץ היתה קלה מכפי שקצבתי שיעורה, והיתה שוה לג"פ והסלע להנאונים הי' באמת רק 384 ג"פ ויהיו ה"ס מכון ח' לוט כמו שכ' הג' הרש"ז, וכמבואר כ"ז לעיל, ע"כ הדבר צ"ע לדינא. —
102	ב	ג			(במדת היבש) , להוסיף: וכן חשב שם (לעיל ולהלן) עובלא בין מדות הלח . אבל עכ"פ כאן מפרש שהיתה גם מדת היבש. ומסתבר שעובלא תבלין (עיין לקמן) היא עובלא דיבש , ורצ"ל עובלא מלאה תבלין , ומשקלה לדעת רנמה"ג אונקיא וחצי (= ג' לוט) — אך אפשר שכך משקל המים שנבנסים בה , (וכמו שכתבתי להלן אליב"ו דהג"א) , ומשקל התבלין עצמן הם או פחית או יותר — והח"ס או"ח סי' צ"ג, שקל ונמצא משקל עובלא פלפלין 2.75 לוט. וע"ש שנשאל למה נהגו לערב בחצי לוט פלפלין ? ותרץ שלפני הצל"ח חשבו את המדות המחצה מכפי שהן באמת , וא"כ חשבו את העיבאל רק $(2.75) = 1.275$ לוט, הנ"ל
					ורחבו י' ג"ש, להוסיף: והיינו שהפונדיון הוא מעט יותר מסלע , ולו הסכמנו לזה היה אתא שפיר מה שמצינו בתוספתא חולין פ"ג ה"ה וכמה היא כדי להעלות ארוכה רשנב"א עד כאיסר האימלקי . ובתלמודן חולין נה"ב איתא עד כסלע — (ע"ע כדי להעלות ארוכה) ? , דכבר כתבתי בהערה ה' דבברכות נגב, משמע שהאיסר והפונדיון קרובים זל"ז ברחבם , ושפיר אפשר שאיסר וסלע חד שיעורא היא, אכן אין דעת כל הנאונים כן. עיין ר"ף באותה סוגי' ואשכול הל' מריפות סי' י"ט. —
					בוזא דרש דנג, להוסיף: ז"ל הה"ג הוה ל' (הפרוטה) חד מן מאה ותשעין ותרין בוזא דרש דנג קצב סימן . והסימן הוא רק המלה, קצ"ב' שעולה 192 : והמדפיסים סברו שכל הג' מלות , דרש דנג קצב"הן הסימן , ולכן העמידו נקודה אחר המלה בוזא . והעמידו קיים על כל הג' מלות הנ"ל

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
					<p>הגיל (עיין דפוס ווארשא דף פא) והוא מעות. — ועיין דורש לציון להרב ר"י ברילל דף 18 שכ' ויש סימנים בבה"ג הצריכים פירוש ע"ש דף ס"א דשש דנג קשב עכ"ל. — ולא אדע אם בבה"ג שלפניו ה' באמת קשב במקום קצב ולא הרגיש במעות הלז, ולכן כ' שצריך פירוש, או שגם לפניו ה' כבדפוס ווארשא (וקשב הוא רק מהר"פ בספרו), וחשב אף הוא שכל הג' מלין סימן הג'.</p>
סג	א	כח	132	א	<p>וחומש אצבע, להוסיף: ובשכיות החמדה דף קצו כ' ברוב אצבעים, וחסר: וחצי אצבע וחומש אצבע, והתימא שגם המו"ל לא הרגיש בזה.</p>
					<p>(בקירוב), להוסיף: ולחשבון התשב"ץ שהדינר להגאונים הוא 0,3 לומ שלו (ע"ע סלע) דהוא $(\frac{768}{550} \times 0,3) = 0,42$ לומ קלוניא בקירוב (ע"ע אונקיא) יהי שיעור הגאונים $(0,12 \times 25) = 10,50$ לומ בקירוב, ושיעור הרמב"ם $(0,42 \times 17,5) = 7,35$ לומ בקירוב, וכ"ז בלומ קלוניא שהוא בכדומה לו גם לומ פראג (עיין השו"ת לערך סלע). — והחיה"ש ששקל ומצא (לפ"ח קב"ז לומ המדה) שהרביעית היא 3,25 לומ תמה על שיעור הרמב"ם שהוא יותר משיעורו, אף שחשב ששיעור הרמב"ם הוא רק 4,5 לומ, ותגדל תמידתו לפי מה שכתבתי שהוא 7,35 לומ. וכ"ש שתגדל תמידתו על שיעור הגאונים, ואנכי אגדיל את המדורה כי הלומין של החיה"ש הם קלים $(\frac{875}{500}) = \frac{3}{4}$ לומ פראג (עיין כ"ז בספרו דפוס ראשון דף קד, ובמ"ז יוד"ע סי' שה), נמצא ששיעורו הוא רק $(3,25 \times \frac{3}{4}) = 2,4$ לומ פראג (בקירוב)! — אבל ראה זה מצאתי כי ע"פ חשבוננו אדרבה יתקיים שיעור הגאונים, כי כבר הראותי בהשו"ת לערך אמה, שרביעית החיה"ש היא $\frac{64}{343}$ מרביעית תלמודי, ונמצא עפ"ח הרביעית התלמודי $(2,4 \times \frac{343}{64}) = 12,8$ בקירוב, והוא עוד יותר מעט משיעור הגאונים (אך היתרון הקטן הלז, אפשר דהוא משום שינוי מים ממים).</p>
סג	א	כח	136	א	<p>וחומש אצבע, להוסיף: ובשכיות החמדה דף קצו כ' ברוב אצבעים, וחסר: וחצי אצבע וחומש אצבע, והתימא שגם המו"ל לא הרגיש בזה.</p>
					<p>(בקירוב), להוסיף: ולחשבון התשב"ץ שהדינר להגאונים הוא 0,3 לומ שלו (ע"ע סלע) דהוא $(\frac{768}{550} \times 0,3) = 0,42$ לומ קלוניא בקירוב (ע"ע אונקיא) יהי שיעור הגאונים $(0,12 \times 25) = 10,50$ לומ בקירוב, ושיעור הרמב"ם $(0,42 \times 17,5) = 7,35$ לומ בקירוב, וכ"ז בלומ קלוניא שהוא בכדומה לו גם לומ פראג (עיין השו"ת לערך סלע). — והחיה"ש ששקל ומצא (לפ"ח קב"ז לומ המדה) שהרביעית היא 3,25 לומ תמה על שיעור הרמב"ם שהוא יותר משיעורו, אף שחשב ששיעור הרמב"ם הוא רק 4,5 לומ, ותגדל תמידתו לפי מה שכתבתי שהוא 7,35 לומ. וכ"ש שתגדל תמידתו על שיעור הגאונים, ואנכי אגדיל את המדורה כי הלומין של החיה"ש הם קלים $(\frac{875}{500}) = \frac{3}{4}$ לומ פראג (עיין כ"ז בספרו דפוס ראשון דף קד, ובמ"ז יוד"ע סי' שה), נמצא ששיעורו הוא רק $(3,25 \times \frac{3}{4}) = 2,4$ לומ פראג (בקירוב)! — אבל ראה זה מצאתי כי ע"פ חשבוננו אדרבה יתקיים שיעור הגאונים, כי כבר הראותי בהשו"ת לערך אמה, שרביעית החיה"ש היא $\frac{64}{343}$ מרביעית תלמודי, ונמצא עפ"ח הרביעית התלמודי $(2,4 \times \frac{343}{64}) = 12,8$ בקירוב, והוא עוד יותר מעט משיעור הגאונים (אך היתרון הקטן הלז, אפשר דהוא משום שינוי מים ממים).</p>
					<p>הוא הרימל, להוסיף: והיינו ל' שקלים של תורה, והח"צ חשב את הל' שקלים 120 זוז, ואחרי כי הרימל 12 אונקיות עלה לו $(\frac{20}{12})$ י' זוז לאונקיא, והשוה אותו לח' הרש"פ שחושב י' זוז לאונקיא, ומעה בשתים, א' כי ל' שקלים של תורה שכאמ"ל $3 \frac{1}{3}$ זוז היו $(3 \frac{1}{3} \times 30)$ רק מאהזוז, ולא היה האונקיא רק $(\frac{100}{12}) = 8 \frac{1}{3}$ זוז, כי הוא חשב שהזוז של רש"פ הוא זוז תלמודי, ובאמת אינו אלא דרהם בן 64 ג"ש דהיינו $\frac{2}{3}$ זוז תלמודי, ע"ע.</p>
					<p>כל זהוב צ' שעורים, להוסיף: והח"צ כ' שזהו הזהוב שובר רש"י, ולא אדע מנ"ל הא? — וכבר נעלם מהריב"ש והתשב"ץ שיעור הזהוב של רש"י ונחלקו בשיעורו ע"ע סלע.</p>
					<p>כסף סינים, להוסיף: ועיין ביצה למ"ב רש"י ד"ה האחים השותפים שקורין לקלבון שהיא (לדעת החכמים) פונדיון, מעה קמנה", ועיין ע' פונדיון האיסלקמי שהי' באמת גדול מסלע.</p>
					<p>חצי סאה, להוסיף: ועיין רש"י תענית י' א ד"ה תנא שכ' ג"כ שהתקב הוא א' מס' בכור שהוא ל' סאה, נמצא התקב חצי סאה ג' לוגין.</p>
					<p>מגדל עד אמה, להוסיף: ולדעת החיה"ש דף קט כונת רש"י להמרחק שבין גודל לאצבע ובין אצבע לאמה והיא חצי אמה עש"ל, וזהו תימא לדעת רש"י כל המרחק</p>

השמטות ותיקונים

עה

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
140	ב	ג	140	ב	ג
שלושה קבין , להוסיף : ועיין תפי"ש תמיד פ"ג מ"ז שלדעתו הו' תוכו רק תרי קבין (משום דגודשי' תלתא- עוד קב אחד , ע"ע איפה) , ולכן נקרא תרכב לשון 'תרי קבי'.			(בהערות) אשר בזה , להוסיף : ואם כי על פי דברי התפארת ישראל האמורים לעיל יש ליישב את דבר הם , אבל הוא דחוק , גם לא זכרום כלל .		

אחי"ש : אחר גמר הדפסת הספר בא לידי המנדל עזו להגאון יעב"ץ, וראיתי בהל' פדה"ב שלו שכ' בזה"ל: ה"ם... הם ק"ב מעים שהם, שלשים דרהמים כסף מוזקק'... והוא כגוי על יסוד חזק מוכח מהגאונים שהפרוטמה משקלה חצי שעורה כסף מוזקק... ושקלום רבים... וגם אני... ומצאתי שפ"ד שעורים (סלע) שוקלים לוט בריוח, והוא דעת רש"י בפירוש התורה' שהשקל הוא חצי אונקיא... ואע"פ, שבעל כפתור ופרח' הביא שמונה דעות חלוקות כולם מוסיפים על משקל הלז בין רב למעט, אבל, אין אחד שיאמר שהסלע הוא פחות משיעור הנ"ל... וזה עולה יפה עם דעת הר"ם בחשבונני הדרהם, ע"ש בפנים. והרבה תמיהות קא חזינא בדבריו: א) מה שהשוה חשבון רש"י לחשבון הגאונים. ב) מה שחשב שגם לרש"י ה"ם הם שלשים דרהם של כסף זקוק. ג) מה שכ' שאין שיעור קמן משיעור רש"י, והרי הו' למראה עיניו הכפתור ופרח לכה"פ, וראה א) ששיעור ר"ת הוא המחצה משיעור רש"י, ב) ששלשים דרהם כסף זקוק הוא שיעור הרמב"ם והגאונים, ג) וכי שיעור רש"י בפירוש התורה הוא פחות מזה, ע"ע דינר וע' סלע. — [וע"ש שכ' שהאשכנזים הקילו הרבה ואחריהם נמשך הרמ"א בהנה שכ' שהוא ב"ז ריינש. אכן לפי מה שבארתי דבריהם בע' גדול וזהב שיעורם מכוון לשיעור הגאונים]. וע"ש שכנ"ה דבכדי טרחו תרווייהו לראשייהו, בנ"ש ובח"ו, לכזו עד תכונות המטבעות ולא עלתה בידם, ועי' מש"כ בערכים הללו.

משיחות השטת, ערכן זל"ז וערכן אל הרנל (פוס) הפאריזי (עפ"ח הרמב"ם).

פוס פאריזי מרובעות	אמות מרובעות	בית רובע	בית קב	בית סאה	בית צמר	בית פרס	בית לתך	בית כור
223473.60	75000	720	180	30	10	7.5	2	1
111736.80	37500	360	90	15	5	3.75	1	
29796.48	10000	96	24	4	1 1/8	1		
22347.36	7500	72	18	3	1			
7449.12	2500	24	6	1				
1241.52	416 2/3	4	1					
510.38	104 1/6	1						
2,979648	1							

הציון * יורה כי השיעור הלז לאו אליבאי' דכ"ע היא.—

השמעות ותיקונים

	ד'	ע'	ש'		ד'	ע'	ש'
<p>משום דלשון, כל מקום שאמר רש"י משמע דקאי על שום דבר פרמי, וכיב שם לפני זה: מלשון, דכל מקום שאמר ר"ש—וזהו היבא בדבריו ר"ש לא נזכר הלשון, כל" מקום. ועיין שו"ת משיב דבר ח"א סי' ד' שהביא רא"י לדעת הרמב"ם מהא דיתא בתוספתא דמקואה הובאה בר"ש פ"ז מ"ז כשתי מצבעות שאמרו בבינוניה של כל אדם, ולא מארבע במפח"ש ש"מ"י שנשאר דוכתי סתם מצבע הוא, מארבע במפח"ש.</p> <p>(בהערות), שזכרתי. להוסיף: וזכור הייתי לאמר, שאולי באמת גורם ברש"י בדף נ"ז, ב'י, במלא במרא ד' מצבעות. כמו שהיתה בראש פ"י בהמה המקשה סי' ו'. אבל מלכד שהמ"י הגיה בראש"ש במקום פ"י רש"י, פ"י ר"י" או ר"י"ף" (ואם כי בלא מעם, אבל הצדק אתו, כי הראש"ש בעצמו פ"י אלו מציפות סי' ל"ב הביא שרש"י פ"י במרא מצבע, ע"ש) הנה ה"מ"ט בעצמו בפ"ז דמ"ז כי שרש"י פ"י כמלוא במרא, מצבע.</p> <p>(בהשו"ת) ד' מצבעות. להוסיף: וכן הביא שם ה"מ"ט בשם הרשב"א. (העירני הרב רא"ד האנקין, ש"ב בשצערדין).</p> <p>סי' רי"ב. להוסיף: ונס' האורה הנדפס מחדש, הלי חלה סי' ז' איתא שיעור ביצה בינונית משקל י"ג וד' גיראות. וכי בהערות הערה ו' שכן מצא בני כ"י, וסיים ולכן יש לתקן בשבילי הלקט, שלשה עשר" במקום, ששה עשר". ואם כי בני ז'מני היה חוקה, בכ"ז מסתבר לי לפי המבואר בפנים שגרסת השבהל"ק נכונה (ובפרט שכפה"י, כן הוא גם ביתר כ"י של סי' האורה, אתרי שבוהב הרב שכן מצא רק בני כ"י).</p> <p>(בהערות), 0, 245, רג"ש. להוסיף: ועפ"ח יותר מדוקדק שערך הכסף אל הכיס הוא כערך 105 אל 10 עי"ן אבן הראשה סי' כ"ג) והי' $\frac{2,205}{10,5} = 0, 21$ רג"ש.</p> <p>(בהערות), "עכ"ל". להוסיף: ומחדש ראיתי בגידולי מהרה, סי' א' שכנה מדעת' דנפשי, כי שיעור הביצים הג"ל הוא</p>				<p>כל היר עדיין לא הספוק אמה הרביעית שנותנים לו לפשים היר עם פשוט הרגל ז'—ומה שהרץ במ"מ שלפשוט רגלים הספיק יתרון השוחקות על העוצבות (כי גופו הוא ג' אמות עוצבות, ולו נותנים ד' אמות שוחקות) לדעתו דחוק, לפי הבנתם בפ"י הסוגי, דיתרון ד' שוחקות על ד' עוצבות הוא רק ב' מצבעות, משא"כ פשוט הרגל, כל סה דאפשר לפשוט" שהוא יותר מזה (כמבואר ריש ב"ב, וכמו שזכר הרב בדה"ר בעצמו). ובדה"ר, משום קושי האמורה, כי שאין גרסת הלמודינו מיושרת, וכי צ"ל, פשוט ידיו" לחיד (ומחוק פשוט רגליו) וכי שכ"ה בירוש' והוספה. אבל שם לא נזכר גם פשוט ידיו, רק, מלא קומתו, וזהו אפשר שכלול גם פשוט רגליו. ולענין הקושי האמורה מסתבר, דאין נותנים לו כל סה, דאפשר" לפשוט, אלא סה, שדרך" לפשוט, וחז"ל ידעו דשיעור" אמה.</p> <p>(בהערות), כי ארוך כדורו הי". להוסיף: ומחדש ראיתי בהיב מצותיך בפירוש לאזהרות ר"י ב"ר ראובן (דף ע"ז) שגם הוא עמד על דברי הצ"ח (ולא ראה את התשובה מאהבה, ומאן דמביאים אותו) ועל הרב אדרת אליהו (לא ראיתו) שבי גם הוא כהצ"ח. וכי (בעל נתיב מצותיך) להרץ כי השעורים של הרמב"ם היו דקים משאר שעורים, והביא שמצא כן גם בירע אמת בחי"ד שבי על שיעור מהר"פ (שהביא שם הו"א) ששעורות גדולות נודמנו (למהר"פ) עכ"ל הנמצא. אבל תירוצו כמו שהוא אינו מובן, דהצ"ח (לפי זכרוננו, כי אינו כעת לפני) לא שיער בשעורים כלל, אלא באצבעות (ואולי בעל דברי אמת שזכר שיער בשעורים, וכבר אמרתי שאין הספר מצוי אצלי) וע"כ אנו צריכין לתירוצו של הג' בעל התשובה מאהבה, המובא בפנים.</p> <p>נשנית הוספתא זו. להוסיף: ועיין ערוכין ק"ד, ב' במשנה רש"א מקום שהתירו לך חכמים משלך נהנו לך, שלדעת המהרש"א שם קאי ר"ש אבל דיני עירובין, ובכ"ז שאלו בגמרא שם ק"ה, א' ר"ש היבא קאי. (והמהרש"א כי דלכן שאל הלמודא זה,</p>			
	יג	22			ה	ח	
	"	"	"				
	בח	א	יב				
	י	יב					
	יב	24			יט	כ	יא

השמות ותיקונים

	ד'	ע'	ש'		ד'	ע'	ש'	
מאק, והוא ב' והוינים ריינש.				למדה בלא גודשא				
<p>(בהערה) מלשון שמש. להוסיף: וכן פ"י את המקרא הלז רס"ג בס' האמונות והדעות (מאמר מ' פ"ה) וכן פ"י את הקרא (שופטים י"ט מ) דפה היום דהיינו שמש (עין רש"י שם) והקרא (שם שם יא) רד היום, וכי, כי הלשון רומזת אל השמש במלת יום, ע"ש.</p> <p>(בהערות) הראשית האכילה השני. להוסיף: ואם כי לדעת הרמ"א (הובא במעשה בצלאל על פסקי רקנפו ס"ו ב') הא דכ"י הר"ן, בין אכילה ראשונה לאכילה שני"י כוונתי לכלול גם האכילות בשיעור זה, כמו שבינינו, "עשרה ימים שבין רה"ש ליוה"כ"פ" דנכלל גם רה"ש ויוה"כ"פ בחשבון, ככ"ז מסתבר דכונה הח"ס כמו שכתבתי.</p> <p>"סלע", להוסיף. ולפ"י האלף כסף דבראשית ב' ס"ז, הם סלעים, וכה"א אלף סלעין דכסף, ובתורה תמימה, שם ל"ט י' הביא הא דאיתא יוטא לי"ח ב', נתנה לו אלף "בכרי כסף", וכי ואינו מבואר איפה מרובו זה, ואפשר לומר ע"פ מ"ש"ב כפ' וירא שאמר אבימלך לשרה הנה נתתי, אלף כסף" לאחך וכי לפייסו וכי וקרוב לומר שהי' אצלם מנהג לרצות בסכום כזה וכי, ולכן רצתה וכי לתת לו סכום כזה לפי דעתה, עכ"ל. ולא אדע איך לא ידע להבחין בין סלע לכבה.</p> <p>עין ערכים הללו. להוסיף: ומחדש בא לידי על זמן קצר ספר בן גון להרב בעל מאורי אור (מ"ץ הקפ"ו) ומצאתי שם שלולא פירש"י הי' מפרש דכונת ר"א, "בלי-סין" לחצאי סלעים, ובקנטרין" לרביעי סלעים (אבל לא אדע מעם לשמות הללו).</p> <p>דהם שקלים", להוסיף: לפי הטבואר בתלמודן הכובות לח, א' דילפינן אינם מטפתה ומפתה מאינם בג"ש, מה כאן נ' אף להלן נ', ומה להלן שקלים אף כאן שקלים לא תקשה קושי' הירוש' אלא שבירוש' שם פ"ג הל"ד לא נזכר רק דילפינן אינם מטפתה לענין נ', ושפיר מקשה—ולבאורה צ"ע למה שבק המקשה מאה כסף דמוציא שם שהוא מוקדם בתורה (דברים כב יט</p>	א	א	א	<p>"פרומה" להוסיף: ומחדש בא לידי שו"ת אבן הראשה וראיתי ס"י כ"ג שבי' גם הוא ואולי נקט בשני בצרה שהי' או (עסה כגודל דינר זהב) שיה פרומה. אף שבעצמו הסכים שם (ע"פ ראיות) שעוכי ד"ו לא הי' רק 1/5 אצבע. ולדעתי קשה לומר ששיעור עסה קמה כזו יהי' שיה (אף בשנת בצרת) פרומה—</p> <p>התלמודי הוא 13/7 דינר ערבא". להוסיף: וכעין זה ראיתי אצל הרצ"פ ח"א דף מ', בשם הח' פרומאג, שזכור מהקא (דינר, ע"ע) השוה אל 13/7 דירהם. ואם הדירהם שלו הוא ס"ד ג"ש, אז יהי' שיעורו 91,46 ג"ש בקירוב. והוא כשיעור מהר"ב ר"מ לפי מה שפ"י דבריו בכפ"פ עיין הערה צ"ג -</p> <p>אליב"י דהירוש' להוסיף: וכ"כ הרלב"ג בעזרא שם (קראקא תרס"ח) יתכן שהי' מטבע מטקלו דרכסון, והוא לפי מה שאחשוב "דינר זהב".</p> <p>"הסלע (שפ"ד ג"ש) ד' זוזים". צ"ל: והסלע ד' דינרין (שפ"ד ג"ש) ואלא שצ"ע לפ"י מה שבי' הלי' פ"א פ"ד ה"ב שהצמר (של לשון פרה האדומה) הי' מטקל "חמשה סלעים" ובגמרא יומא ט"ב, א' איתא מטקל עשרה זוז, ועכ"ה שכונתו בהה' סלעים הנ"ל לסלעי גליל, וכמו שכתוב בגליון הרמב"ם שם. ואולי הי' לפניו הגרס' "עשרים זוז". וגדולה מזו מצינו בהתוס' שם ד"ה כי אתא רבין שהיתה לפניהם הגרס' "י' סלעים". - אכן לומר שגם לפניו היתה הגרס' "י' סלעים" רק מפרשים שהן סלעי גליל, דהיינו הי' סלעי יהודה, דא"כ למה אמרו שם ושל מצורע מטקל "שקל" הרי שקל וסלע גלילי חד הוא, והי' להו לומר מטקל "סלע".</p> <p>"זקוק מעות השוה ט"ח גדולים". להוסיף: וז"ל מהרמ"ם ס"י ק"ט וזקוקים דכתובנא בכתובת. מרגלה כפיהם דאינה פ"י מטקל זקוק שהוא חצי למ"א הנקרא בל"א מארק, רק פ"י של זקוק סנין מעות, והוא ט"ח גדולים (הנקרא בל"א) שקורין באילו מדינה</p>	ב	ב	ב	40
	מ	מ	מ		ז	ז	ז	
	מ	מ	מ		ב	ב	ב	
	ד	ד	ד		ל	ל	ל	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י	י	י	
	מ	מ	מ		א	א	א	
	מ	מ	מ		י			

השממות ותיקונים

	ד'	ע'	ש'		ד'	ע'	ש'
<p>המבואר לעיל ערך הלוג העברי להלוג הרומי (להקסט) הוא כערך 29773 אל 27694 א"כ צ"ל משקל הלוג העברי $\left(\frac{27694}{29773}\right)$ = 21.5 (בקירוב) דהיינו $(21.5 \cdot 614) = 11061$ גראן (בקירוב) וחלק כ"ה מזה הוא $\left(\frac{11061}{25}\right)$ = 442 ג"פ, אשר עם ההכרל שבין מים אינו רחוק עוד כ"כ משיעור הגאונים עפ"ח התשב"ץ, ע"ע סלע.</p>				<p>ומקשה מחשבים כסף ראונס שהוא מאוחר בתורה? (שם שם כמ). ואולי משום דבמשנה: (בכורות פ"ח מ"ז) אונס קרים. ועל כהנין לא הקשה על שינוי הסדר? - מפני שמדרה על סדר המנינים (מן המועם אל המרובה חמש... שלשים... חמישים... מאה. והא דפתחה מן המועם ולא פתחה מן המרובה - משום דהתם במעוט, בחמש של פדה"ב קאי). והא דהקרימה כהנין התם אינם למפתה (אף דשניהם כנינם שוה, ומפתה קרים בתורה הרכה, שמה כ"ב מ"ז) - אולי משום, דמנין של מפתה מאונס ילפינן, כמבואר בסוגי שוכריה לעיל.</p>			
<p>הרי שחושב את הלימרא ל"ה זוז". להוסיף: ומקרב בא לירי מ' דרכי ציון (ווארשא, 1896) והוא אנרות רבינו עובדיה מברטנורא ואנרת הארכי (נכתבו בשנות רנ"ה-רנ"ח), ובסופו דף 69 נדפס רשימה קמנה בשם "מטבעות ומדות של ארץ הקדושה", וכתוב גם שם: הלימרא ל"ה דינר שהוא ל"ה מאקאל (קרוי מתקאל), ועיין שם שחושב את הדינר, או המתקאל צ"ו שעורה, כדינר תלמודי להר"ם, אך אין רא"י מהתם שכך היתה גם הלימרא התלמודית, ושם איתא: "טובלה" חצי רביעית משקל מ' דינרים פחות רביע שהם מ' מתקאל ול"א רבע. ואין ספק ש"מ"ם היא וצ"ל "עוכלה"... ולא רבע, ורצ"ל בלא (=פחות) רבע. והוא מכוון למשקל "העוכלה" לדעת הרמב"ם. וכן מכונים שם יתר המדות (הרביעית והלוג) במשקלם לשיעורי הרמב"ם, אבל כבר אמרתי כי אין רא"י מהרשימה הזאת, על שיעורם בזמן חכמי המשנה והתלמוד.</p>	ה	ב	74	<p>במשקל, להוסיף: ומהרש ראיתי בשער חדש שבי (אות ס"ג) על דברי העיטור בזה"ל: עיין (! בח"מ) בס"פ סע"ף א' דהפרוטה הוא משקל חצי שעורה ובי' כסף הוא ל"ב שעורים יע"ש, ועיין יוד"ע ס' רצ"ד סע"ו ו' וצ"ל שהחטים הן ככדות יותר ובעשרים גרגרים יש בי' מעות כסף (=ל"ב גרגרי שעורה) ופרוטה, עכ"ל. ובמח"כ לא ירד לכונת בעה"ע"ט והאריך שלא לצורך, והוא סבר שגם לבעה"ע"ט שתי כסף היינו שתי מעה, וכי לכ"ע המעה היא מ"ז ג"ש, ולכן הוצרך לאמר שבי' ג"ח משקלם כל"ב ג"ש (או כי כל המה היא שוה למשקל $1,6 = \frac{32}{20}$ שעורה). אבל מלבד שאי אפשר שיהא החטה של בעה"ע"ט ככדה כל כך, ע"ע פשיטא, הנה בדברי בעה"ע"ט מפורש שהשתי כסף הם כסף מדינה שמינית כסף צורי, וא"כ יהי' משקלם, לפי הכנת הרב בשער חדש $\frac{32}{8}$ רק ד' גרגרי שעורה; (והיהבן שבי' גרגרי חטה יהי' משקלן רק כד' ג"ש) - גם הרב בעצמו אומר שהן ככדים יותר משעורים, והאמת שכונת בעה"ע"ט כמו שפרשתיו.</p>	א	70	
<p>היינו ג"כ סלעים". להוסיף: וכן דעת הרב בעל בן נון בחידושו לכתובות דף י"ג.</p>	ה		76	<p>ד' מאות דינרין". להוסיף: אם לא שנאמר שלימרון דהתוס' הם חצאי סלעים, עיין השו"ת לרף ל"ה.</p>	א	76	כא
<p>"עיין הערה רי"ח". להוסיף: ועיין בהשו"ת לרף 104 ששם הביא מי שמוכרים לימרא בת י"ג אונקיות, אלא שלדעתי מ"ם היא כדמוכח מהחשבון.</p>	ה	ב	ג	<p>(בהערה), כפנים". להוסיף: ומצאתי בשער חדש שגם הוא הגיה כן.</p>	י		"
<p>ומאה לימרון במשקל הברזל היינו מאתים וקוקין כסף". להוסיף: וכ"ה בשו"ת מהר"ם ברי' ברוך הגדפסים בפראג (ואנכי מעתיק ע"פ דפוס בודפסט הרנ"ה) ס"י תרע"ג שבי' בזה"ל וטה שכותבים בכתובות, "מאה" לימ"י</p>	ה	ב	כד	<p>א: חות חיים". להוסיף: ועיין הלכות פסוקות ס"י נ"ח, ששם איתא א"מ פותרין את הבכור בשמונה ועשרים כסף, וחצי דאנקי, ובני ארץ (וישראל) בחמש שקלים שהם שבעה כספים מהשטישי המלכות.</p>	א	יג	לו
				<p>וכמו שכתבתי לעיל, להוסיף: ובפרט שלפי</p>	א	לו	לו

השמעות ותיקונים

	ד	ע	ש		ד	ע	ש
<p>והמדות והמשקלות) כולם על נכון. אבל כבר אמרתי שקשה להקטין כ"כ מדה האמה (וע"כ יתר המשיחות והמדות).</p>							
<p>(בהערות) "ע"ש דברים מחוכמים בזה", להוסיף: ודע כי גם לדעת הגאון בטורי אבן מגילה ב, ב נמצאו בתלמודן ב' מילין שונים האחד בן אלפים אמות שוחקות (לרבא, ולאביי-אמות בנות ו"ט) והאחד בן אלפים אמות עוצבות (לרבא, ולאביי-אמות בנות ה"ט) וחילו מהא דנפסחים מו, א נתנו סימן למיל: ממגדל נוניא לטבריא ובבגלה שם: מחמתן לטבריא. ולמה להו סיכנים שונים? אלא היינו מצמא שמילין שונים הן (ע"ש בפנים). ולפי דבריו נצרך לומר שג' מילין שונים נזכרו בתלמודן, כי לפי השאלות כ"י היתה הגרסא כהובות יו א מאבולא עד סיכרא כיל (ע"ן השמעות העמק שאלה, לשאלתה יד). והמסתבר כמו שבי בשו"ת אבן הראשה סי' כ"ג שכל או"א שיער במקום שהי' רגיל לילך שם. ונז"ל עוד כי מאבולא עד סיכרא פירושו מאבולא דמחוזא עד העיר סיכרא. ע"ן חולין צד, ב. וע"ן העמק שאלה שם מה שהקשה בזה לפי דעה המפרשים שסיכרא הוא הקבר, ולפי מה שפרשתי לא הקשה האן. וע"ן באבן הראשה מה שהקשה על דעה המ"א הנ"ל.</p>	ג	ב					
<p>והמדות והמשקלות) כולם על נכון. אבל כבר אמרתי שקשה להקטין כ"כ מדה האמה (וע"כ יתר המשיחות והמדות).</p>	מ	ב	ב				
<p>"בוה". להוסיף: וע"ש שסיים אותו יין שבא מקפרס עו הי' וניתן ריח, בצור"י. הרי ש"ן קפריסין בא לדעתו לשרות בו את "הצרי" וכן כ' להלן סי' ק"א יין כפריסין (קפריסין) למה הוא בא ששו"ן בו את "הצרי" מפני שהיא עזה. והיא דלא כגרסת הספרים שלנו שבבבולין הגרס' לשרות בו את הצפורן (והתיבא על הרש"א שלא העיר על הנוסחא החדשה הו' כלום).</p>	כ	ב	כ	90			
<p>"ובזכרוני" - מכאן עד סוף הערך צריך למחוק, כי בא לידי שנית המ"ו וראיתי שלא יזכר זה ברברי הרש"א (וההערה שהיתה בזכרוני, היא אצלו לעיל שם, במקום הראוי).</p>	"	"	"				
<p>(בהערות) "1. 44. רג"ש" להוסיף: והוא יותר מן $\frac{1}{5}$ אצבע וכי $\frac{1}{5}$ אצבע הוא רק $\frac{1}{5}$ (1. 4. רג"ש). וכ"ז לפ"ח הגם (ע"ן בפנים ובהערה הנ"ל) אבל אם נדקדק יותר, הנה קוטר כל עיגול הוא $\frac{7}{22}$ היקפו, ויהי' רוחב הסלע $(\frac{28}{7} \cdot \frac{7}{22} = \frac{28}{22} = \frac{14}{11} = 1.2727...)$ וטקום הסלע (לפי המבואר בהשו"ת להערה הנ"ל) הוא $(384 \cdot 0.21) = 80.64$ וא"כ יהי' עובי הסלע $(\frac{80.64}{62.36} = 1.29)$ רג"ש (והוא פחות מעט מן $\frac{1}{5}$ אצבע, כמבואר לעיל). וכן מצאתי באבן הראשה סי' כג שחשבו $\frac{1367}{7230}$ אצבע דהיינו $(\frac{1367 \cdot 7}{7230} = 1.29)$ רג"ש (בקיוב).</p>	י	ב	י	98			
<p>"והר כד"י, להוסיף (ע"ן חדש): והשי' כהובות צמא ד"ה דא"ל, מוכר, סלעים גדולים" (הכבדים משאר סלעים סה"ס). אבל לא ביאר שיעורן, ואנכי סבור הייתי לאמר שכונתו לסלעים שמשקלם כמשקל $11\frac{1}{24}$ סה"ס סלע (דהיינו סה"ס סלע ומעה).</p>	מ	ב	מ	98			
<p>אין רא"י. להוסיף: אבל מצינו גם, מתקל וזוא' סה"ס, שבת קי, א. וכן מתקלי איסתריו נטין נב, א. וע"ן הערה ז*, וערך כרו לזרוק בעוף.</p>	מ	א	מ				
<p>(בהערות) אמה אחת, להוסיף: במקוה ישראל ביאור השו"ע סע"מ אות ל"ח כ"י שאפשר שהגאון (הרש"ו זצ"ל) ברוב גאונו ידע' טאזיה מקום בש"ס או בפוסקים או ברוב חכמתו בעצמו, שמטיבירו שלאדם עד למעלה כתיפו נמצא ערך ו' ספחים ורצ"ל דעד טיבורו הוה י"א ספחים (לא יותר, כמבואר שם בפנים). הנה לא ידע הרב מאין להגאון הרש"ו זצ"ל זאת, ולדעתי אם באמה כן דעת הגאון, למד זאת מהככלתה הנ"ל, דאם עד הלב הוה ב' אמות (י"ב ספחות), ודאי דאין עד המבור יותר מ"א ספחים (ע"ן לקמן בפנים).</p>	ה	88					
<p>יומא מ, א" צ"ל עו, א.</p>	כ	א	כ				

ד'	ע'	ש'	ד'	ע'	ש'
					<p>והוא דבא לתרץ מה דקשה להתוסי' התם ד"ה נתן שחשבה סתניהן דינר זהב שהוא כ"ה דינר כסף, רק ו' סלעים. מה שבאמת הם ו' סלעים ודינר (ו' סלעים וו' מעה), - ולכן קאמר שהסלעים דמשהה הנ"ל הם סלעים גדולים, שכל סלע הוא סלע סהם ומעה. אלא שלפ"ז הי' לו לרש"י לכתוב כזאת בד"ה דינר של זהב, ולמה נטר בזה עד כה. - ועיין בתוס' ד"ה כ"ש, מה שכווננו הם בדבריו.</p>
	100	ב			<p>אחרי ערך ספלי, להוסיף ערך חדש: סרומיסין, ע"ע אנרמא שהוא מעות סופר.</p>
	נב	ב	טו		<p>עשירית האיפה הוא ... אחד משבעה רבעים ועוד. - להוסיף: הלשון א' משבעה קשה מאד, ועיין במאיר עין מה שפירש בו ולכן מחקתי, "האחד מ" - עתה נ"ל שהי' כתוב מתחלה, "א' משבעים רבעים, ורציל שהעשירית הוא עשירית מן שבעים רבעים (דהיינו ו' רבעים) ועוד.</p>
	"	"	טז		<p>"חומש (רסו) להוסיף: ובשכל טוב שמות טו - לו איהא: והעומר עשירית האיפה היא, וכמה האיפה א' משבעת רבעים קמח ועוד דהיינו הל"ב ביצים והעומר עשירית האיפה אחד מחמשה ברביע דהיינו מ"ג ביצים וחומש ביצה, וכפה"ג נשתבשו ונסהרסו הדברים בכ"י (והטו"ל לא הרגיש בזה) ובצ"ל: וכמה האיפה ושבעים ושנים רבעים דהיינו הל"ב ביצים והעמר עשירית האיפה (א' משבעת רבעים קמח ועוד אחד מחמשה ברביע דהיינו מ"ג ביצים וחומש ביצה).</p>
	104	ב	יז		<p>ע"ב אונקיות. להוסיף: ומחדש בא לירי תשובות הנאינים דפוס ליק (הוצאת סקוצי נרדמים) וכי שם בס"י צ"ה ג"ב ע"ב אונקיות. אכן בס"י צ"ו שם איתא השעה קבין שיעור כ"ז לימרא במדת בבל, ובל לימרא מ"ג אונקיות. שיעור כוס של ברבה שני אונקיות ומחצה. וכי שם בהערות דלפ"ח האחרון שיעור חלה היא רק ע' אונקיות וכי עשירות וע"כ הגיה בתשובה הראשונה, "ע' אונקיות" וכי דלחומר לא דק בכי עשירות. ונגם ראה שלפ"ז לא יעלה הכוס רק פחות מכי אונקיות ומחצה, וכי יש תוספת מעט</p>
			יח		<p>(בהערות) ס"י מה. להוסיף: וכי במח"ו הלי פסח ס"י טו.</p>
			יט	108	<p>"נמצא הפונדיון חצי מעה". להוסיף: ובסדר המצות כלל יח ב' מעה הוא הנקרא בתורה גרה, והוא נקרא פונדיון וזה פלא. (והגדל התימא להטעיין בפנים, שכפה"ג כל דבריו לקוחים מספר מצות השם, אף שלא זכר שמו. ושם הדברים כהוגן).</p>
			י	110	<p>(בהערות), "מקמי תלתא" להוסיף: ובן מצאתי במח"ו ח"א ס"י כיא הנוסחא ג' פרסאות (ועיין שם שהוא כ' זה על מעט ג' פסיעות לפני התפלה).</p>
				112	<p>(בהשו"ה), "וחשב אף הוא שכל הגי' מלין סימן ה"ן. להוסיף: ומקורב בא לירי הג' הוצאת חברת סקוצי נרדמים. (והספר שבא לידי הוא רק ער דף 380 וחסר השאר), וראיתי שם כביאור הגי' דע"ז היל' דעסהיימער להלכות קדשים דף 340 אית פט שבי' על דבריו הה"ג הנ"ל בזה"ל: ש"ש מסמן א' משמונה (דרב דימי) אחד מששה (דרבין). דנג הכתוב בין כנדרפס בין בכ"י ג"ל דצ"ל ס"ב והוא הנוסף על אלף וחמש מאות (כמבואר בגמרא שם) - וכל דבריו הם אך למותר. ופירוש דבריו הה"ג הוא כמו שכתבתי בפנים... ובירושלים</p>

לחומר[א] אבל לא אדע איך שייך על פחות מכשיעור לחומר, ויברך ברכה לבמלהו יוותר טוב הי' לו הגיה עי' וכי (עשירות) אונקיות, והי' מתיישב גם מאין בא הכי למלת ע"ז, גם לא הרגיש כי חשבון 2,5 אונקיא לכוס (3/2 ביצים) משתוה היסב לשיעור ע"ב אונקיות לשיעור חלה שהיא 43,2 ביצה. נכ"י (2,5 x 2 = 43,2) ומלבד כל אלה לא שמענו לימרא בת י"ג אונקיות, (והאמת אניד שגם במנהיג סוף הלי תפלין, איהא ולימרא של בנדר שלש עשרה אונקיות - בכ"ז מסתבר כי גם שם הי' כתוב: י"ב ואחד שקרא י"ג פשמי לשלש עשרה. עכנ"ל - שבמקום כ"ז לימרא צ"ל לי (30) ובמקום י"ג אונקיות צ"ל י"ב נמצא הוה הקב $(\frac{30-12}{9}) = 40$ אונקיות והלוג 10, והעיסה החייבת בחלה (7,2 x 10) = ע"ב אונקיות מכון.

(בהערות) ס"י מה. להוסיף: וכי במח"ו הלי פסח ס"י טו.

"נמצא הפונדיון חצי מעה". להוסיף: ובסדר המצות כלל יח ב' מעה הוא הנקרא בתורה גרה, והוא נקרא פונדיון וזה פלא. (והגדל התימא להטעיין בפנים, שכפה"ג כל דבריו לקוחים מספר מצות השם, אף שלא זכר שמו. ושם הדברים כהוגן).

(בהערות), "מקמי תלתא" להוסיף: ובן מצאתי במח"ו ח"א ס"י כיא הנוסחא ג' פרסאות (ועיין שם שהוא כ' זה על מעט ג' פסיעות לפני התפלה).

(בהשו"ה), "וחשב אף הוא שכל הגי' מלין סימן ה"ן. להוסיף: ומקורב בא לירי הג' הוצאת חברת סקוצי נרדמים. (והספר שבא לידי הוא רק ער דף 380 וחסר השאר), וראיתי שם כביאור הגי' דע"ז היל' דעסהיימער להלכות קדשים דף 340 אית פט שבי' על דבריו הה"ג הנ"ל בזה"ל: ש"ש מסמן א' משמונה (דרב דימי) אחד מששה (דרבין). דנג הכתוב בין כנדרפס בין בכ"י ג"ל דצ"ל ס"ב והוא הנוסף על אלף וחמש מאות (כמבואר בגמרא שם) - וכל דבריו הם אך למותר. ופירוש דבריו הה"ג הוא כמו שכתבתי בפנים... ובירושלים

